

ВІДГУК

**офіційного опонента доктора наук з фізичного виховання і спорту,
професора Тодорової Валентини Георгіївни на дисертаційну роботу
Максимова Станіслава Дмитровича
на тему «ЧИННИКИ СУМІСНОСТІ ОСОБИСТОСТІ СПОРТСМЕНІВ В
АКРОБАТИЧНИХ СКЛАДАХ»,
подану на здобуття ступеня доктора філософії (PhD) з галузі знань 01
Освіта/Педагогіка, за спеціальністю
017 Фізична культура і спорт**

Актуальність теми. Сучасний розвиток спорту вищих досягнень характеризується постійним зростанням вимог не лише до фізичної, технічної та функціональної підготовленості спортсменів, а й до їхньої психологічної сумісності у процесі спільної спортивної діяльності. Особливої актуальності це питання набуває в техніко-естетичних видах спорту, зокрема в спортивній акробатиці, де результативність значною мірою залежить від рівня взаєморозуміння, емоційної стабільності, довіри та узгодженості дій між партнерами в акробатичних складах.

Успішність виконання складних технічних елементів та композицій в акробатичних вправах безпосередньо пов'язана не лише з рівнем спеціальної фізичної та технічної підготовленості спортсменів, а й із психологічними чинниками взаємодії у групі. Високий рівень психоемоційного напруження, відповідальність за безпечне виконання елементів, необхідність миттєвого реагування та координації дій зумовлюють підвищені вимоги до особистісної сумісності спортсменів.

Аналіз сучасної науково-методичної літератури свідчить, що проблема психологічної сумісності спортсменів достатньо активно досліджується у командних видах спорту, однак питання визначення чинників сумісності особистості спортсменів в акробатичних складах висвітлено недостатньо. Особливої уваги потребує вивчення індивідуально-психологічних особливостей спортсменів, міжособистісної взаємодії, мотиваційної сфери, рівня тривожності та емоційної стійкості, які можуть впливати на ефективність спільної діяльності.

Актуальність дослідження також обумовлена необхідністю вдосконалення системи спортивного відбору та комплектування акробатичних складів, що

сприятиме підвищенню ефективності тренувального процесу, стабільності виступів та досягненню високих спортивних результатів.

Таким чином, дослідження чинників сумісності особистості спортсменів в акробатичних складах є своєчасним, теоретично та практично значущим напрямом сучасної спортивної науки.

Зв'язок роботи з науковими планами, темами. Дисертаційне дослідження виконано відповідно до Плану НДР НУФВСУ на 2021 – 2025 рр. за темою 2.9 «Мобілізація особистісного ресурсу суб'єктів спортивної діяльності засобами психолого-педагогічного супроводу» (номер державної реєстрації) та за темою 2.10 «Рационалізація тренувального процесу у спортивних видах гімнастики» (номер державної реєстрації 0121U108308).

Наукова новизна одержаних результатів дослідження полягає в тому, що у роботі:

- 1) вперше:
  - сумісність у спортивній акробатиці розглянуто як спосіб організації спільної діяльності партнерів, а не як сукупність їхніх індивідуальних характеристик, що дозволило перейти від оцінювання змагального результату до аналізу внутрішніх механізмів парної взаємодії;
  - науково обгрунтовано та операціоналізовано систему критеріїв технічної спрацьованості партнерів, яка інтегрує педагогічні, стабілографічні та біокінематичні показники і забезпечує оцінювання надійності та узгодженості спільної моторної дії незалежно від змагального результату;
  - емоційно-виразну сумісність у спортивній акробатиці розглянуто як характеристику парної діяльності, а не індивідуальної артистичності спортсменів, та запропоновано підхід до її кількісного оцінювання через показники емоційно-артистичної спрацьованості партнерів;
  - на основі інтеграції показників технічної та емоційно-виразної спрацьованості запропоновано 4-групову типологію акробатичних складів (комплексно сумісні, функціонально орієнтовані, виразно орієнтовані, несумісні), що відображає різні конфігурації реалізації потенціалу спільної діяльності;

– показано, що психофізіологічні характеристики спортсменів у спортивній акробатиці не виступають самостійними детермінантами ефективності, а функціонують як ресурсний фон регуляції спільної діяльності, при цьому їх пояснювальна цінність визначається способом включення у міжпартнерське узгодження дій залежно від типу сумісності.

2) доповнено:

– уявлення про роль довіри у парній діяльності спортсменів, встановлено, що в умовах спортивної акробатики довіра має рольово диференційований характер і функціонує як фоновий, інструментальний або компенсаторний психологічний механізм регуляції спільної діяльності;

3) подальшого розвитку набули положення циркумплексної моделі міжособистісної поведінки, оскільки доведено, що в спортивній акробатиці міжособистісні стилі виступають рольово зумовленими механізмами регуляції спільної діяльності в умовах жорсткої асиметрії «верхній–нижній» та підвищеного ризику.

Практичне значення одержаних результатів. Практичне значення дослідження полягає у можливості використання отриманих результатів для більш усвідомленої інтерпретації труднощів у підготовці акробатичних складів, прогнозування ризиків нестабільності та вибору адекватних форм тренерського впливу з урахуванням технічних, емоційно-виразних, психофізіологічних і психологічних чинників сумісності. Отримані результати дають змогу тренеру інтерпретувати технічні збої з позиції багаторівневої регуляції (психофізіологічної та психологічної), що дозволяє зберігати високий рівень вимог, водночас обираючи форми впливу, які стабілізують, а не дестабілізують спільну діяльність. Основні положення, висновки та результати дослідження впроваджено в:

– в освітній процес кафедри психології і педагогіки (акт впровадження від 3 лютого 2026 року, додаток В, акт впровадження від 3 лютого 2026 року, додаток Г);

– в навчально-тренувальний процес підготовки акробатів спортивно-культурного комплексу «Софіївський» (акт впровадження від 9 грудня 2025 року, додаток Д, акт впровадження від 12 грудня 2025 року, додаток Е);

– в навчально-тренувальний процес підготовки акробатів Дитячо-юнацької школи №20 (акт впровадження від 6 грудня 2022 року року, додаток Ж, акт впровадження від 16 грудня 2025 року, додаток И, акт впровадження від 18 грудня 2025 року, додаток К).

Основні теоретичні і практичні положення дисертаційної роботи представлені на міжнародних та всеукраїнських конференціях: на IV, VI, VII Всеукраїнських наукових електронних конференціях «Актуальні проблеми психолого-педагогічного супроводу та розвитку суб'єктів спортивної діяльності» (2023, 2024 рр.); XVII Міжнародній конференції молодих вчених «Молодь та олімпійський рух» (м. Київ, 2024 р.); XVII Міжнародній студентській науковій конференції «Спорт та сучасне суспільство» (Київ, 2024 р.; IX Міжнародній конференції «Сталий розвиток і спадщина у спорті: проблеми та перспективи» (м. Київ, 9-20 листопада 2025 року).

Публікації. Наукові результати дисертації висвітлені в 14 наукових публікаціях: 7 статтях у наукових виданнях з переліку наукових фахових видань України, 5 публікаціях апробаційного характеру, 2 публікації додатково відображає наукові результати дисертації У наукових публікаціях автора у повній мірі відображено основні положення дисертації, а також не виявлено порушення академічної доброчесності.

Ступінь обґрунтованості наукових положень, висновків і рекомендацій, сформульованих у дисертації, їх достовірність і новизна. На основі проведеного комплексного теоретичного аналізу й узагальнення даних науково-методичної літератури автор чітко визначив об'єкт і предмет дослідження.

Мета роботи відповідає методології дослідження, а поставлені завдання обумовили структуру і зміст дисертаційної роботи.

Для вирішення поставлених завдань були використані адекватні методи наукового пошуку, які дозволили обґрунтувати на високому науково-методичному рівні основні положення результатів дослідження та висновки дисертаційної роботи.

Оцінка змісту дисертації, її завдання в цілому і основних положень дисертації. Дисертаційна робота викладена українською мовою на 201 сторінках

основного тексту (загальний обсяг дисертації становить 247 сторінок), складається з анотацій, вступу, п'яти розділів, практичних рекомендацій, висновків, списку використаних літературних джерел, додатків. Усього використано джерел наукової та спеціальної літератури 250, з них 133 іноземною мовою. Робота ілюстрована 25 таблицями й 11 рисунками, містить 14 додатків.

У **вступі** обґрунтовано актуальність обраної теми, вказано на зв'язок роботи з науковими планами й темами, сформульовано мету й завдання дослідження, визначено об'єкт, предмет, описано методи дослідження, розкрито наукову новизну і практичну значущість дисертаційної роботи, подано інформацію про особистий внесок здобувача та апробацію результатів дисертаційної роботи.

У першому розділі **«Теоретичні засади проблеми сумісності та спрацьованості у спільній діяльності спортсменів»** автором здійснено ґрунтовний аналіз науково-методичної літератури з проблеми дослідження, висвітлено сучасні підходи до вивчення психологічної сумісності спортсменів у процесі спільної спортивної діяльності.

У розділі розкрито сутність понять «сумісність», «спрацьованість», «міжособистісна взаємодія» у спортивній діяльності, проаналізовано психологічні, соціально-психологічні та індивідуально-типологічні чинники, що впливають на ефективність взаємодії спортсменів у групових та парних видах спорту.

Автором узагальнено результати вітчизняних і зарубіжних досліджень щодо формування сприятливого психологічного клімату, особливостей комунікації, емоційної стійкості та взаємодовіри спортсменів у процесі тренувальної та змагальної діяльності. Значну увагу приділено специфіці сумісності спортсменів в акробатичних складах, де ефективність виконання технічних елементів значною мірою залежить від рівня узгодженості дій партнерів.

Позитивним є те, що автор не обмежився лише теоретичним описом проблеми, а здійснив критичний аналіз сучасних наукових підходів, визначив недостатньо досліджені аспекти та обґрунтував необхідність подальшого вивчення чинників сумісності особистості спортсменів в акробатичних складах.

Матеріал першого розділу викладено логічно, послідовно та на належному науковому рівні, що свідчить про високий рівень теоретичної підготовки здобувача.

У другому розділі **«Методи та організація дослідження»** автором обґрунтовано доцільність застосування методів відповідно до мети, завдань, об'єкту та предмету дослідження. Розкрито етапи проведення дисертаційного дослідження. Дослідження здійснювалось упродовж 2021 – 2025 рр.

У третьому розділі **«Результати дослідження сумісності акробатичних складів»** справляє позитивне враження завдяки логічній структурі викладу матеріалу, ґрунтовному аналізу отриманих результатів та їх науковій аргументованості. Автором послідовно розкрито особливості сумісності спортсменів в акробатичних складах, визначено основні критерії оцінювання та проаналізовано вплив індивідуально-психологічних і фізичних характеристик на ефективність взаємодії партнерів.

Особливо варто відзначити комплексний підхід до дослідження, використання сучасних методів аналізу та достатню кількість емпіричних даних, що підвищує достовірність отриманих результатів. Наведені таблиці, показники та порівняльний аналіз сприяють кращому сприйняттю матеріалу та підтверджують обґрунтованість висновків автора.

Позитивним аспектом є також практична спрямованість дослідження, адже результати можуть бути використані у процесі формування акробатичних складів, удосконалення тренувального процесу та підвищення спортивної результативності спортсменів.

Разом із тим, для ще більшої наукової цінності доцільно було б розширити порівняння отриманих результатів із даними інших досліджень та детальніше висвітлити практичні рекомендації щодо застосування запропонованих критеріїв сумісності у спортивній підготовці.

У цілому розділ виконаний на належному науковому рівні, відповідає вимогам до дисертаційних досліджень і свідчить про глибоке опрацювання автором обраної проблематики.

У четвертому розділі **«Психофізіологічні та психологічні чинники сумісності особистості спортсменів в акробатичних складах»** є одним із

найбільш змістовних і науково вагомих у структурі представленого дослідження. У розділі автором комплексно розглянуто проблему сумісності спортсменів крізь призму психофізіологічних та психологічних характеристик, що мають визначальний вплив на ефективність взаємодії партнерів у спортивній акробатиці.

Позитивної оцінки заслуговує ґрунтовний теоретичний аналіз наукових підходів до вивчення міжособистісної сумісності, індивідуально-психологічних особливостей спортсменів, а також ролі психофізіологічних механізмів у забезпеченні успішної спільної діяльності. Автор демонструє належний рівень обізнаності з сучасними науковими джерелами та вміння критично аналізувати існуючі концепції.

Особливо варто відзначити практичну спрямованість проведеного дослідження. У роботі переконливо доведено, що рівень психологічної сумісності, особливості темпераменту, емоційної стабільності, типологічні властивості нервової системи та рівень психофізіологічної адаптації суттєво впливають на узгодженість дій спортсменів в акробатичних складах. Отримані результати мають важливе значення для вдосконалення процесу відбору спортсменів, формування спортивних пар і груп, а також оптимізації тренувального процесу.

Сильним аспектом розділу є використання комплексу сучасних методів психодіагностики та статистичної обробки даних, що забезпечує достовірність і наукову обґрунтованість отриманих результатів. Представлений матеріал логічно структурований, а висновки є послідовними та відповідають поставленим завданням дослідження.

Разом із тим, у якості наукової дискусії можна зазначити, що окремі аспекти взаємозв'язку психофізіологічних показників із рівнем спортивної результативності потребують більш детального висвітлення. Також доцільним було б ширше представити порівняльний аналіз результатів із даними зарубіжних досліджень у сфері спортивної психології та акробатики.

Загалом четвертий розділ дисертації виконаний на високому науково-методичному рівні, характеризується актуальністю, практичною значущістю та достатнім ступенем наукової новизни. Представлені результати мають

теоретичне і прикладне значення для розвитку спортивної акробатики та психології спорту.

П'ятий розділ «Аналіз та узагальнення результатів дослідження» є логічним завершенням проведеної наукової роботи та демонструє високий рівень наукового мислення автора, вміння систематизувати отримані результати й формулювати обґрунтовані висновки відповідно до поставленої мети та завдань дослідження.

У розділі здійснено ґрунтовний аналіз результатів проведених теоретичних і експериментальних досліджень, що дозволило автору комплексно оцінити проблему сумісності спортсменів в акробатичних складах. Позитивним є те, що результати дослідження подані у взаємозв'язку, логічно узагальнені та підкріплені статистичною обробкою даних, що свідчить про їхню достовірність і наукову обґрунтованість.

Особливої уваги заслуговує вміння автора інтегрувати результати власних досліджень із положеннями сучасної теорії та практики спортивної акробатики, психології спорту та психофізіології. У роботі чітко простежується авторська позиція щодо визначення ключових чинників сумісності спортсменів, а також практичних умов формування ефективних акробатичних складів.

Суттєвою перевагою розділу є наявність аргументованих узагальнень і висновків, які мають не лише теоретичне, але й прикладне значення. Отримані результати можуть бути використані у процесі спортивного відбору, комплектування акробатичних пар і груп, удосконалення психологічного супроводу спортсменів та оптимізації тренувального процесу.

Позитивно оцінюється також послідовність викладу матеріалу, належний рівень інтерпретації отриманих даних та вміння автора виділяти найбільш значущі аспекти досліджуваної проблеми. Узагальнення результатів виконано коректно, а сформульовані висновки повною мірою відповідають змісту проведеного дослідження.

Водночас у межах наукової дискусії варто зазначити, що окремі положення щодо практичного впровадження результатів дослідження могли б бути висвітлені більш детально, зокрема у контексті застосування розроблених рекомендацій у системі підготовки спортсменів різної кваліфікації.

У цілому п'ятий розділ дисертації виконаний на високому науковому та методичному рівні, характеризується змістовністю, логічністю та практичною значущістю, а наведені результати підтверджують цінність проведеного дослідження для теорії і практики спортивної акробатики.

Загальні висновки дисертаційної роботи свідчать про те, що автором виконано цілісне, актуальне та науково обґрунтоване дослідження проблеми психофізіологічних і психологічних чинників сумісності спортсменів в акробатичних складах. У процесі роботи успішно реалізовано поставлену мету та вирішено основні завдання дослідження, що підтверджується комплексним аналізом теоретичних положень і результатами проведених експериментальних досліджень.

У дисертації здійснено систематизацію сучасних наукових підходів до проблеми сумісності спортсменів у спортивній діяльності, визначено ключові психофізіологічні та психологічні характеристики, що впливають на ефективність взаємодії спортсменів в акробатичних складах. Автором доведено, що рівень психологічної сумісності, особливості темпераменту, емоційної стійкості, типологічні властивості нервової системи та психофізіологічна адаптація мають суттєвий вплив на узгодженість спільної діяльності та спортивну результативність.

Позитивної оцінки заслуговує комплексність використаних методів дослідження, що включали психодіагностичні, психофізіологічні та статистичні методи аналізу. Це забезпечило достовірність отриманих результатів та дало можливість сформулювати науково обґрунтовані висновки і практичні рекомендації.

Наукова новизна дослідження полягає у поглибленні наукових уявлень щодо механізмів формування сумісності спортсменів в акробатичних складах, а також у визначенні найбільш значущих чинників, що впливають на ефективність взаємодії партнерів. Практичне значення роботи полягає у можливості використання отриманих результатів у процесі спортивного відбору, формування акробатичних пар і груп, психологічного супроводу спортсменів та оптимізації тренувального процесу.

Разом із тим окремі положення дисертації можуть стати підґрунтям для подальших наукових пошуків, зокрема щодо розробки програм психологічної корекції та вдосконалення системи оцінювання сумісності спортсменів різного рівня підготовленості.

У цілому дисертаційна робота є завершеним самостійним науковим дослідженням, виконаним на належному науково-методичному рівні. За актуальністю теми, науковою новизною, теоретичним і практичним значенням отриманих результатів дисертація відповідає встановленим вимогам, а її автор заслуговує на присудження відповідного наукового ступеня.

Недоліки дисертації щодо її змісту та оформлення. Разом з тим, у дисертаційній роботі Максимова С.Д. присутні й окремі недоліки:

1. У роботі недостатньо широко представлено порівняльний аналіз результатів дослідження із сучасними зарубіжними науковими працями, присвяченими проблемі психологічної та психофізіологічної сумісності спортсменів у командних та парних видах спорту.

2. Окремі положення, що стосуються практичного впровадження отриманих результатів у систему підготовки спортсменів-акробатів, потребували б більш детального висвітлення та конкретизації методичних рекомендацій.

3. У деяких підрозділах спостерігається надмірна деталізація теоретичного матеріалу, що дещо ускладнює сприйняття основних результатів дослідження.

4. Було б доцільно ширше розкрити питання взаємозв'язку психофізіологічних показників спортсменів із рівнем їхньої спортивної результативності та стабільності виконання акробатичних елементів у змагальних умовах.

5. У роботі трапляються поодинокі стилістичні та технічні неточності в оформленні таблиць, рисунків і списку використаних джерел, які, однак, не мають принципового характеру та не впливають на загальну наукову цінність дослідження.

6. Деякі висновки за результатами дослідження могли б бути більш лаконічними та узагальненими для кращого відображення основних наукових

положень дисертації.

Разом із тим зазначені зауваження мають переважно рекомендаційний та дискусійний характер і не знижують загальної позитивної оцінки дисертаційної роботи, яка є завершеним самостійним науковим дослідженням, виконаним на належному науково-методичному рівні.

Висновок про відповідність дисертації встановленим чинним вимогам. Дисертаційна робота Максимова Станіслава Дмитровича на тему «Чинники сумісності особистості спортсменів в акробатичних складах» має важливе теоретичне й практичне значення, є самостійним завершеним науковим дослідженням, яке за своїм змістом, обґрунтованістю висновків, новизною отриманих результатів відповідає вимогам Порядку присудження ступеня доктора філософії та скасування рішення разової спеціалізованої вченої ради закладу вищої освіти, наукової установи про присудження ступеня доктора філософії, затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 12 січня 2022 р. № 44 (зі змінами), та наказу Міністерства освіти і науки України № 40 від 12.01.2017 р. «Про затвердження вимог до оформлення дисертації» (із змінами, внесеними згідно з Наказом МОН України № 759 від 31.05.2019 р.), а її автор Максимов С. Д. заслуговує присудження ступеня доктора філософії за спеціальністю 017 Фізична культура і спорт в галузі знань 01 Освіта / Педагогіка.

Офіційний опонент:

доктор наук з фізичного виховання
і спорту, професор,
професор кафедри гімнастики
та фізкультурно-спортивних технологій
Державного закладу
«Південноукраїнський національний
педагогічний університет
імені К. Д. Ушинського»

Валентина ТОДОРОВА

